

Koncept ekonomije sreće kao pristup suvremenom upravljanju motivacijskim sustavom

Odorčić, Dorotea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:845039>

Rights / Prava: [In copyright](#)

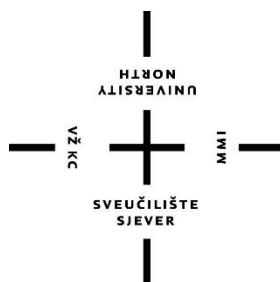
Download date / Datum preuzimanja: **2022-11-28**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

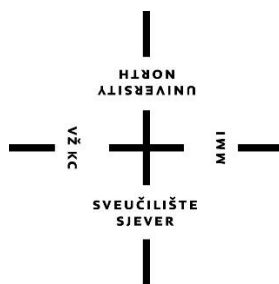
**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 185/PMM/2020

**KONCEPT EKONOMIJE SREĆE KAO PRISTUP SUVREMENOM
UPRAVLJANJU MOTIVACIJSKIM SUSTAVOM**

Dorotea Odorčić

Koprivnica, lipanj 2020.

Sveučilište Sjever

Odjel za Ime odjela

Završni rad br. 185/PMM/2020

KONCEPT EKONOMIJE SREĆE KAO PRISTUP SUVREMENOM UPRAVLJANJU MOTIVACIJSKIM SUSTAVOM

Student

Dorotea Odorčić

Mentor

doc. dr. sc. Ana Globočnik Žunac

Koprivnica, lipanj 2020.

Predgovor

Sreća je cilj svakoga ljudskoga nastojanja. Iako se ponekad čini da čovjek pretjerano žuri i pokušava skupiti što je više novca, čovjek koji uspije zaraditi određenu svotu novca, krene si postavljati važna životna pitanja i težiti sreći. Naposljetku, svako je ekonomsko nastojanje korak prema sreći.

Zahvaljujem svima koji su mi pomogli u pisanju ovoga završnog rada, ponajviše svojoj mentorici, doc. dr. sc. Ani Globočnik Žunac. Također zahvaljujem svim drugim profesorima koji su mi za vrijeme studija dali znanja i vještine zahvaljujući kojima sam mogla napisati ovaj rad. Posebno zahvaljujem svojoj obitelji i svojim prijateljima jer bez njih ne bih mogla završiti studij.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Emocije	3
2. 1. Emocije kao poticaj za djelovanje.....	3
2. 2. Emocionalna inteligencija.....	5
2. 3. Važnost emocionalne inteligencije u poslovanju	6
3. Emocije i utjecaj na poslovanje	9
4. Mjerenje uspješnosti u tradicionalnoj ekonomiji	11
4. 2. Osnovna načela tradicionalne ekonomije	11
4. 3. Kako se mjeri uspješnost u tradicionalnoj ekonomiji?	13
5. Osnovna načela dobre ekonomije	16
5. 1. Mjerenje sreće kao načelo dobre ekonomije.....	17
5.1.1. Mjerenje sreće kao pokazatelj uspješnosti	17
5. 2. Zašto suvremene ekonomije nisu ekonomije sreće?.....	20
5. 3. Gross National Happiness – primjer dobre prakse	22
5. 4. Održivost koncepta ekonomije sreće	24
6. Ekonomija sreće i održivi razvoj	26
6. 1. Osnovna načela održivog razvoja.....	26
6. 2. Društveno odgovorno poslovanje kao pretpostavka ekonomije sreće	28
7. Zaključak	30
Popis literature.....	31
Popis slika	34
Popis tablica	35

Sažetak

Ekonomija je konkretna znanost koja proučava kako iskoristiti ograničene resurse i proizvesti dobra kojima bi se mogao zadovoljiti bar dio neograničenih potreba i želja stanovnika. U tradicionalnoj ekonomiji, uspješnost se obično iskazuje financijskim pokazateljima, od kojih se najčešće za primjer uzima BDP. S vremenom dolazi do zaokreta od sagledavanja isključivo financijskih pokazatelja uspješnosti pa se počinje promatrati i jesu li ljudi zadovoljni i u kojoj su mjeri ljudi zadovoljni svojim životom. Taj novi koncept koji u obzir počinje uzimati i subjektivni iskaz ispitanika o stupnju zadovoljstva i sreće u vlastitom životu naziva se ekonomija sreće. U svojim nastojanjima, ekonomija sreće povezuje znanstvene spoznaje ekonomske znanosti sa znanstvenim dosezima psihologije. Ekonomija sreće danas se mjeri različitim mjerilima, a ovisi o subjektivnom iskazu stanovnika. Butan je osmislio cijeli koncept vladavine koji se temelji na postizanju što veće razine sreće kod svojih stanovnika te je primjer dobre prakse. Koncept ekonomije sreće usko je vezan za načela održivog razvoja zato što osim ostvarivanja profita gleda i kako povećati razinu dobrobiti za cjelokupno društvo.

Ključne riječi: održivo poslovanje, ekonomija sreće, zadovoljstvo zaposlenika, motivacija zaposlenika

Abstract

Economic is a concrete science that studies how to use limited resources and produce goods that could satisfy at least part of the unlimited needs and desires of residents. In a traditional economy, performance is usually expressed by financial indicators, of which GDP is most often taken as an example. Over time, there is a shift from looking solely at financial performances indicators, so we begin to observe whether people are satisfied and to what extent people are satisfied with their lives. This new concept, which begins to take into account the subjective statement of the respondents about the degree of satisfaction and happiness in their own lives, is called the economy of happiness. In its endeavors, the economics of happiness connects the scientific insights of economics with the scientific achievements of psychology. The economy of happiness today is measured by various measures, and depends on the subjective statement of the population. Bhutan has devised a whole concept of governance based on achieving the highest possible level of happiness among its habitants and is an example of good practice. The concept of the economy of happiness is closely linked to the principles of sustainable development because, in addition to making a profit, it also looks at how to increase the level of well-being for society as a whole.

Key words: sustainable business, economy of happiness, employee satisfaction, employee motivation

1. Uvod

Sreća je zajednički cilj svih ljudi koji žive na planetu Zemlji. Gotovo nijedan cilj nije zajednički toliko velikom broju ljudi kao što je to sreća. Sreća je poprilično apstraktan pojam, a ovisna je o mnogim faktorima kao što su zdravlje, zadovoljstvo radnim mjestom, obiteljska situacija i slično. Ovisna je o mnogobrojnim ekonomskim resursima koji su ograničeni. Ekonomija je znanost koja se bavi proučavanjem načina na koje je moguće ograničene resurse rasporediti i proizvesti dobra koja su potrebna za ispunjenje želja i potreba ljudi. Problem je što se čini da je za zadovoljenje ljudskih potreba i želja potrebno više dobara nego što ih se može proizvesti iz ograničenih resursa koji su dostupni.

Dugi niz godina ekonomija se nije bavila srećom, nego je sreća bila ostavljena drugim znanstvenim disciplinama, ponajviše psihologiji, a ekonomija je bila orijentirana na analizu brojeva i konkretnijih pokazatelja blagostanja u društvu koji su vezani za financijsko blagostanje. U novije vrijeme, ekonomija se okreće od mjerenja tradicionalnih, uglavnom financijskih čimbenika, prema mjerenju suvremenih pokazatelja zadovoljstva ljudi. U središtu suvremenih ekonomskih nastojanja tako nije više isključivo profit, već i zadovoljstvo svih onih na koje se odnose ekonomska nastojanja.

Ekonomija sreće je relativno novi koncept koji za uspješnost ekonomskog sustava uzima nefinancijske pokazatelje, odnosno mjeri subjektivni osjećaj zadovoljstva životom kod stanovnika. Suvremene europske ekonomije još uvijek teže iskazivanju uspješnosti društva putem ekonomskih pokazatelja, prvenstveno BDP-a, ali postoje primjeri dobre prakse koji pokazuju da uspješnost društva nije moguće pokazati isključivo financijskim faktorima, već je potrebno uzeti i mnoge druge faktore.

Ekonomija sreće je interdisciplinarno područje ekonomije koje kombinira spoznaje iz ekonomske znanosti sa spoznajama drugih znanosti, prvenstveno psihologije, a zatim i sociologije. Osnovni cilj ovoga rada je prikazati što je to ekonomija sreće, a kreće se od uloga emocija i utjecaja emocija na poslovanje, preko tradicionalnog shvaćanja ekonomije pa se dolazi do suvremenih ideja, od kojih je jedna svakako i ekonomija sreće.

Ekonomiju sreće moguće je povezati sa suvremenim konceptom održivog razvoja budući da ona u obzir uzima zadovoljstvo čovjeka, a zadovoljstvo čovjeka uvijek je povezano sa stanjem okoliša i mogućnosti za opstanak svih stanovnika planeta Zemlje u budućnosti. Suvremene su korporacije morale napraviti zaokret i početi poslovati održivo, odnosno voditi se konceptom društveno odgovornog poslovanja. U temelju društveno odgovornog poslovanja je dobrobit cjelokupne zajednice, što je jedan od ciljeva ekonomije sreće.

Ovaj je rad podijeljen u osam glavnih poglavlja s podnaslovima. Za pisanje rada korištena je relevantna hrvatska i inozemna literatura, a rad predstavlja kombinaciju spoznaja iz domene psihologije, ekonomije i interdisciplinarnih područja.

2. Emocije

Osnove psihologije i osnove razumijevanja emocija postavili su Darwin, James i Freud. Kroz povijest su različiti autori imali različit stav o tome što su točno emocije i odakle one dolaze. Darwin je prvi dao teoriju emocija, a u njoj iznosi ideju da su emocije dio našega dijela. Kao što čovjek ima zaostalo slijepo crijevo koje danas više nema nikakvu funkciju, smatrao je da su isto tako i emocije samo izrazi nekih tjelesnih funkcija koje su postojale u prošlost. James je dao tjelesni pristup emocijama u kojemu je iznio stav da su emocije povezane s tjelesnim iskustvom. Dio toga stava ljudi slijede i danas, što se može vidjeti iz činjenice da se strah često pokazuje lupanjem srca. Freud je dao psihoterapijski pristup, ali osim njega osmislio je još dvije teorije emocija. U psihoterapijskom pristupu utvrdio je da događaji na čovjeka ostavljaju trajne posljedice (Oatley, Jenkins, 2003.). Kao što je moguće vidjeti iz navedenog, dugi se niz godina u svjetskoj i domaćoj literaturi raspravlja o pojmu emocija. Pojam emocija vrlo je teško definirati pa stoga postoje i mnogobrojne definicije emocija. Jedna od definicija koja je danas prihvaćena kaže da je emocija “poseban tip duševnog stanja, koje katkad prate ili za njim slijede tjelesne promjene, izrazi i postupci” (Oatley, Jenkins, 2003., str. 96.). Nadalje, pod emocijama se smatra “spremnost na djelovanje i pravljenje planova” (Oatley, Jenkins, 2003., str. 96.) zato što emocija potiče neko djelovanje koje smatra hitnim i važnim. Emocije se ne mogu promatrati kao odvojive od čovjeka koji ih osjeća, a ni od situacije u kojoj se javljaju. One se ne javljaju iznenada, nego su nečim izazvane, imaju određeni proces kroz koji prolaze, a nakon toga imaju i određene posljedice. Zbog toga se emocije može smatrati poticajem za djelovanje.

2. 1. Emocije kao poticaj za djelovanje

Dugi niz godina smatralo se da emocije nemaju nikakvu svrhu. Primjerice, utemeljitelji istraživanja o emocijama koji su istraživali emocije u 19. stoljeću smatrali su da emocije nemaju svrhe. U 60-im godinama 20. stoljeća razvila se kognitivna znanost koja je promijenila način razmišljanja znanstvenika o psihičkom životu. Kognitivna teorija smatra da se kod razumijevanja emocija mora promišljati o dvije vrste signala. Jedna vrsta signala pokazuje što je uzrokovalo neku emociju ili kome je neka emocija namijenjena. Druga vrsta signala je zadužena za kontrolu mozga i sadrži emocionalnost. Te dvije vrste signala se kod normalnih situacija pojavljuju zajedno, a ponekad se mogu javiti i odvojeno. Kognitivna

teorija također smatra kako su emocije važne u životu čovjeka zato što imaju specifične funkcije u njegovom životu te su se zahvaljujući njima razvili mehanizmi koji dovode do izvršavanja tih funkcija (Oatley, Jenkins, 2003.). Prema ovoj teoriji, emocije se vežu za određenu akciju. Kod pozitivnih emocija, ako se neki plan dobro ostvaruje i ako čovjek napreduje prema određenom cilju, dobiva signal kako treba nastaviti s tim aktivnostima, a emocija koja se javlja je zadovoljstvo. Čovjek želi nastaviti svoju aktivnost zato što je svjestan dobrobiti. Kod negativnih emocija, čovjek prekida aktivnost ako dođe do tuge ili neke druge slične emocije. Postoji devet osnovnih emocija, a svaka od tih emocija ima određenu funkciju koju izvršava i promjenu koju izaziva. U sljedećoj tablici prikazane su osnovne emocije.

Tablica 1. Emocije i funkcije emocija

Emocija	Događaj koji izaziva emociju	Akcija do koje dolazi
Emocije koje ponekad nisu vezane za objekt		
Radost	Ostvarenje podciljeva	Nastaviti aktivnost, ako je potrebno promijeniti ju
Tuga	Neuspjeh u glavnom planu	Ništa ne poduzimati
Ljutnja	Onemogućenost glavnog plana	Jače se potruditi
Strah	Prijetnja samoočuvanju ili sukob ciljeva	Prekinuti sadašnji plan, pobjeći
Emocije koje su uvijek vezane za objekt		
Privrženost	Roditelj/skrbnik	Održati kontakt
Roditeljska ljubav	Potomak	Njegovati, pomoći
Seksualna ljubav	Partner	Udvaranje
Gađenje	Prljanje	Presvući se
Prezir	Osoba izvan vlastite skupine	Postupati bezobzirno

Izvor: izrada autorice prema Oatley, Jenkins, 2003., str. 260.

Emocije imaju funkciju kontrole ponašanja te je u njihovom temelju zaključak o tome što se trenutno događa i što treba sljedeće učiniti ako se želi postići neki cilj ili događaj. Svaka od emocija navedenih u tablici je poticaj za djelovanje. Emocije, osim poticaja na djelovanje, imaju i utjecaj na međuljudske odnose (Oatley, Jenkins, 2003.). Emocije koje ponekad nisu

vezane za objekt javljaju se često i u svim životnim situacijama, vezano za različite međuljudske odnose pa tako i za poslovne situacije. U nastavku je navedeno kako svaka od četiri navedenih emocija utječe na čovjekovo djelovanje.

1. Radost – u stanju radosti, mozak je fleksibilniji i počinje težiti višim ciljevima. Osoba koja je radosna spremna je pružiti pomoć drugima i surađivati s njima. Radost pomaže čovjeku da se bez teškoća suoči s događajima koji mu se javljaju u životu.

2. Tuga – tuga je emocija koja je usmjerena prema prošlosti, a smatra se emocijom gubitka cilja ili socijalne uloge. Tuga može biti izazvana gubitkom neke osobe pa tada potiče rituale žalovanja, a može biti izazvana i gubitkom postignuća pa se čovjek tada polako oprašta od cilja i odustaje. Ako tuga traje dulje vrijeme, smatra se patološkim stanjem što znači da se mora liječiti.

3. Ljtnja – do ljtnje dolazi kada se čovjek nađe u stanju frustriranosti onime što radi. Ona izaziva niz različitih djelovanja. Primjerice, ako se čovjeku čini da bi mogao postići cilj u čijemu je postizanju spriječen, bit će potaknut na još veći trud.

4. Strah – do straha dolazi kada čovjek očekuje opasnost zbog prijetnje u okolini, sukob ciljeva, manjak resursa ili nekog drugog razloga (Oatley, Jenkins, 2003.).

2. 2. Emocionalna inteligencija

Pojam emocionalne inteligencije javlja se relativno kasno u prošlom stoljeću zato što su znanstvenici pokušavali utvrditi koji su to mentalni procesi uključeni u obradu emocionalnih informacija. Na samome početku istraživanja emocionalne inteligencije, smatralo se da je emocionalna inteligencija sposobnost praćenja svojih i tuđih emocija te korištenje dobivenih informacija (Takšić, Mohorić, Munjas, 2006.). Ideja emocionalne inteligencije temelji se na stavu da su emocije (i vlastite i tuđe) važan dio svakodnevnog života i stvarnosti te da će samo ona osoba koja shvaća i prihvaća emocije moći imati dobru predodžbu o stvarnosti te se voditi njom. Navodi se da postoji pet vještina emocionalne inteligencije:

1. Poznavanje vlastitih osjećaja – važno je za samorazumijevanje

2. Upravljanje osjećajima – potrebno je utjecati na izražavanje vlastitih osjećaja i na vlastite emocionalne reakcije
3. Samomotiviranje - emocionalna uzbuđenja moraju se usmjeriti prema željenim ciljevima
4. Prepoznavanje tuđih osjećaja – važno je kako bi se shvatila psihološka zbivanja u drugim ljudima, odnosno njihove emocije, čime će se poboljšati i kontakt s njima
5. Upravljanje odnosima – važno je adekvatno utjecati na emocionalna stanja drugih (Milivojević, 2010.).

Emocionalna inteligencija i njezino proučavanje zasnivaju se na konceptu da se emocionalna inteligencija može razvijati i poboljšati, za razliku od IQ. Zbog toga se pojam emocionalne inteligencije u literaturi ponekad miješa s pojmovima emocionalnog kvocijenta, emocionalne pismenosti i emocionalne kompetentnosti (Takšić, Mohorić, Munjas, 2006.). Ideja emocionalne pismenosti razvija se osamdesetih godina prošlog stoljeća. Emocionalno pismena osoba može osjećati osjećaje, razlikovati ih, znati koja je njihova snaga i čime su uzrokovani te zna kako emocije utječu na druge i može ih kontrolirati (Milivojević, 2010.).

Postoje različiti programi za razvijanje i poboljšanje emocionalne inteligencije kod djece i odraslih, ali za povećanje emocionalne inteligencije potrebno je uključiti mnogo truda i napora (Takšić, Mohorić, Munjas, 2006.).

2. 3. Važnost emocionalne inteligencije u poslovanju

Suvremeno poslovanje orijentirano je učinkovitim upravljanju ljudskim potencijalima unutar organizacije, odnosno teži postizanju što veće razine zadovoljstva i sreće svojih zaposlenika. Konkurentska prednost poduzeća sve se više nastoji postići kroz ulaganje u ljudske potencijale. “Osnova stjecanja konkurentske prednosti postaje neopipljiva i zasnovana na znanjima, vještinama i kompetencijama zaposlenika i menadžera” (Smoljić, Stipanović, Smoljić, 2015.).

Za učinkovito funkcioniranje poslovanja potrebno je poboljšati međuljudske odnose što se naročito može učiniti kroz upoznavanje vlastitih emocija, učenje kako upravljati vlastitim emocijama te kako prepoznati emocije drugih i nositi se s njima. Da bi poduzeće uspjelo

također je potrebno potaknuti kreativnost i inovativnost, a to je moguće učiniti samo ako u atmosferi poduzeća vladaju poticajne emocije pune razumijevanja, uvažavanja emocija, aktivnog slušanja i empatije. Poduzeće u kojemu vlada atmosfera straha teško će potaknuti zaposlenike na kreativnost, inovativnost i davanje novih, suvremenih prijedloga koji bi mogli dovesti do veće razine uspješnosti poduzeća (Smoljić, Stipanović, Smoljić, 2015.).

Poduzetničke kompetencije, koje su vrlo važne za poslovanje svakoga poduzeća, ovise o emocionalnoj inteligenciji osobe i o spremnosti na emocionalno učenje. U sljedećoj tablici prikazana je klasifikacija poduzetničkih kompetencija.

Tablica 2. Klasifikacija poduzetničkih kompetencija

Kompetencije vezane uz stavove	Kompetencije vezane uz ponašanje	Menadžerske kompetencije
Samopouzdanje	Inicijativa	Pretraga informacija
Samopoštovanje	Iskorištavanje poslovnih prilika	Sustavno planiranje
Način nošenja s pogreškama	Ustrajnost	Rješavanje problema
Tolerancija na neizvjesnost	Asertivnost	Uvjerljivost
Usmjerenost na kvalitetu	Potreba za postignućem	Orijentiranost na ciljeve
Lokus kontrole	Potreba za autonomijom	Komunikacijske vještine
	Sposobnost preuzimanja rizika	Tehničko znanje
	Motivacija i energija	Društvene vještine
	Inovacija	
	Kreativnost	

Izvor: Smoljić, Stipanović, Smoljić, 2015., str. 148.

Kao što je vidljivo iz tablice, sve su poduzetničke kompetencije uvjetovane emocionalnom inteligencijom. Primjerice, menadžerska kompetencija uspješnosti u komunikaciji i u društvenim vještinama nemoguća je bez visokorazvijene emocionalne inteligencije pojedinca. Zbog toga je za poslovanje vrlo važno težiti razvijanju emocionalne inteligencije svih zaposlenika (Smoljić, Stipanović, Smoljić, 2015.).

Istraživanje koje su proveli Pavlović i Bušelić bilo je namijenjeno ispitivanju samoprocjene uloge emocionalne inteligencije šesto ispitanika. Ispitanici su podijeljeni u četiri skupine: studenti koji se pripremaju za rad, osobe na prvome poslu, ispitanici u srednjim tridesetim godinama koji rade te ispitanici s višegodišnjim iskustvom u radu. U provedenom istraživanju

došli su do informacije da ispitanici smatraju kako im emocionalna inteligencija može pomoći u ostvarivanju poslovnih rezultata. Ispitanici smatraju da zahvaljujući visokorazvijenoj emocionalnoj inteligenciji mogu biti prepoznati i istaknuti na tržištu rada. Također, smatraju da im emocionalna inteligencija omogućuje viši stupanj produktivnosti, uspjeh i osnažuje samopouzdanje (Pavlović, Bušelić, 2019.).

3. Emocije i utjecaj na poslovanje

Emocije imaju vrlo važan utjecaj na cjelokupan čovjekov život, pa tako imaju utjecaj i na poslovnu sferu čovjekova života. Mnogobrojna poduzeća shvatila su da su emocije neizostavni dio čovjekova života te su se počela voditi emocijama u poslovanju. Emocije imaju utjecaj na poslovanje u dva najvažnija smisla;

1. Utjecaj na kupce

2. Utjecaj na zaposlenike

Očekivano je da su emocije važne za kupce. Današnja poduzeća, osobito uslužna, nastoje ovladati emocijama kupaca kako bi ih pridobili da koriste njihov proizvod ili uslugu. Pritom je cilj stvoriti pozitivnu energiju, oduševljenje i radost kod kupaca. Također, emocije su vrlo važne i za zaposlenike koji na radnome mjestu žele doživjeti ugodno raspoloženje i ugodne emocije, a pokušaju izbjeći pokazivanje neugodnih emocija (Rupčić, 2012.).

Emocije se obično dijele na pozitivne i negativne i ta je podjela vrlo korisna, ali ponekad se emocija ne može promatrati isključivo kao pozitivna ili negativna. Raspoloženje i emocije imaju ogroman učinak na kognitivno funkcioniranje. Istraživanja su pokazala da emocije utječu na percepciju; ispitivanje koje su proveli Niedenthal i Setterlund pokazalo je da su ispitanici kojima je puštana sretna glazba i koji su bili u sretnome raspoloženju imali bolju percepciju (Oatley, Jenkins, 2003.).

Emocije utječu i na pažnju. Istraživanja su pokazala da anksiozni ljudi ili ljudi koji su doživjeli veće količine straha imaju većih problema s koncentracijom, odnosno imaju sporiju pažnju. Živčani sustav čovjeka koji se nalazi u stanju straha ili anksioznosti je u posebnom stanju te je njihova pažnja usmjerena na ono iz okoline što bi im moglo predstavljati opasnost (Oatley, Jenkins, 2003.).

Emocije su povezane i s pamćenjem. Obično se bolje pamte događaji koji su emocionalno istaknutiji, nego oni događaji koji nisu izazvali posebne emocije (Oatley, Jenkins, 2003.). Neovisno radi li se o pozitivnim ili negativnim emocijama, ova spoznaja može pomoći svim ekonomskim čimbenicima da inzistira na izazivanju pozitivnih emocija u svojim djelatnostima.

Prosuđivanje je pod vrlo velikim utjecajem emocija. Osobe koje su u pozitivnom raspoloženju prosuđivat će pozitivno, a one koje su pod utjecajem negativnim emocija prosuđivat će negativno. Donošenje sudova o osobama također je pod utjecajem emocija, a emocije se koriste i kod uvjeravanja (Oatley, Jenkins, 2003.).

Kao što je vidljivo, emocije dokazano utječu na kognitivno funkcioniranje, a kognitivno funkcioniranje utječe na poslovnu sposobnost, zainteresiranost za obavljanje aktivnosti pa samim time utječe i na postizanje poslovnih rezultata tvrtke, a u širem smislu pozitivne emocije dobro utječu na kompletan gospodarski sustav.

Budući da su emocije vrlo značajne u poslovanju, očito je da su značajne i za cjelokupni ekonomski sustav. Pitanje koje se postavlja je: Jesu li tradicionalni ekonomski sustavi spoznali važnost emocija i mjere li uspješnost emocijama ili isključivo financijskim čimbenicima?

4. Mjerenje uspješnosti u tradicionalnoj ekonomiji

Ekonomija je znanost koja proučava načine na koje ljudi mogu koristiti ograničene resurse kako bi zadovoljili bar dio svojih neograničenih potreba i želja. Iako ekonomska nastojanja sežu daleko u prošlost, danas je ekonomija razvijena znanost koja ima svoja načela i načine mjerenja uspješnosti.

Riječ ekonomija danas je toliko raširena da se njezino razumijevanje shvaća samorazumljivim. Međutim, vrlo malo pojedinaca shvaća njezino pravo značenje. Danas općeprihvaćenu definiciju ekonomije dao je Paul Samuelson:

“Ekonomija proučava način na koji se ljudi i društvo opredjeljuju, uz upotrebu novca ili bez njega, koristiti oskudna proizvodna sredstva, koja bi mogli koristiti i u alternativne svrhe; da u određenom vremenu proizvedu razna dobra koja će raspodijeliti za potrebe sadašnje i buduće potrošnje na razne ljude i društvene skupine.” (Reić, Mihaljević Kosor, Šimić, 2017.) Ekonomija se danas bavi vrlo raznolikim spektrom tema, od kojih su najčešće;

- a) istraživanje ponašanja financijskih tržišta (kamatne stope, dionice, devizni tečajevi...)
- b) proučavanje razloga za siromaštvo ili bogatstvo u različitim zemljama te donošenje zaključaka kako smanjiti siromaštvo u nemoj zemlji bez negativnih gospodarskih utjecaja
- c) proučavanje poslovnih ciklusa
- d) proučavanje međunarodne trgovine i financija te učinaka globalizacije
- e) korištenje ekonomskih politika za postizanje velikih gospodarskih ciljeva (Samuelson, Nordhaus, 2011.).

Ekonomija zapravo omogućuje racionalnije sagledavanje čovjekovih mogućnosti u svijetu u kojemu vladaju određena osnovna načela protiv kojih se čovjek ne može izboriti, nego ih mora prihvatiti.

4. 2. Osnovna načela tradicionalne ekonomije

Cijela ekonomija zasnovana je zbog činjenice da su dobra ograničena, a društvo mora osmisliti kako najučinkovitije koristiti ograničena dobra kako bi zadovoljilo sve potrebe.

Kada bi na svijetu bilo neograničeno mnogo dobara, svatko bi mogao imati sve što želi i koliko god toga želi pa ne bi bilo potrebe za podjelom dobara. U tome slučaju ljudi ne bi trebali donositi kompleksne odluke, ne bi bilo razlike između siromašnih i bogatih, već bi sve potrebno i željeno uvijek bilo na raspolaganju. Međutim, nijedno društvo na svijetu nema neograničene mogućnosti i neograničena dobra te je stoga svakome društvu potrebna ekonomija (Samuelson, Nordhaus, 2011.).

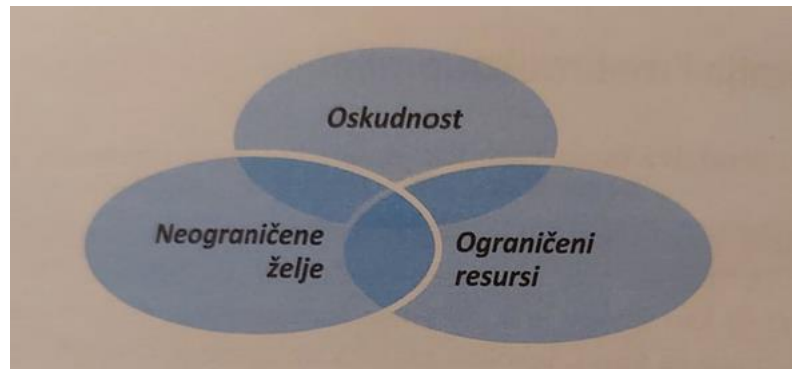
U svijetu vlada oskudnost ekonomskih dobara što znači da su dobra ograničena, a želje su neograničene te da čovjek ne može ostvariti sve svoje želje. Zbog toga mora pažljivo odabrati koje će želje ostvariti, a koje ne. U tome mu pomaže efikasnost, odnosno najučinkovitije korištenje resursa koje će omogućiti zadovoljenje čovjekovih želja i potreba (Samuelson, Nordhaus, 2011.). Vrlo je teško odrediti koja će se dobra proizvoditi, a koja ne. Zbog toga se javljaju i tri temeljna ekonomska pitanja:

1. Što će se proizvoditi?
2. Kako će se proizvoditi?
3. Za koga će se proizvoditi? (Samuelson, Nordhaus, 2011.)

U prvome pitanju društvo mora odgovoriti što će točno proizvoditi. U skupu različitih dobara koje je moguće proizvesti, potrebno je odabrati ona koja će se pokazati najkorisnijima za društvo, što je ponekad vrlo teška odluka. U drugome pitanju društvo mora odgovoriti kako će se proizvoditi, odnosno koje će se tehnike proizvodnje koristiti i koji će se resursi koristiti za proizvodnju dobara. U trećemu pitanju društvo mora odgovoriti kome su namijenjena dobra koja će se proizvoditi i kako će se ta dobra podijeliti među ljudima (Samuelson, Nordhaus, 2011.).

Ekonomska perspektiva je jedinstvena budući da ekonomisti promatraju svijet kroz element oskudnosti i element mogućnosti izbora. Izbor se prvenstveno mora činiti zato što postoji određena količina resursa, ali neograničeni načini korištenja tih resursa (Reić, Mihaljević Kosor, Šimić, 2017.). Primjerice, postoji jedna oranica, ali neograničeno mnogo poljoprivrednih kultura koje bi se mogle zasaditi na toj oranici. Dakle, izbor se mora provoditi konstantno, on je nužan zato što stvarni svijet ima ograničene resurse koji su oskudni, a ljudi imaju neograničene slike. Preklapanje ta tri faktora prikazano je na sljedećoj slici.

Slika 1. Oskudnost, neograničene želje i ograničeni resursi

Izvor: Reić, Mihaljević Kosor, Šimić, 2017., str. 13.

Svaki ekonomski subjekt funkcioniše na principu racionalnog samointeresa što znači da svaki čovjek pokušava donijeti najbolju odluku pomoću koje će moći ostvariti svoje ciljeve. Svaki čovjek donosi različite odluke, a ono što je zajedničko svim ljudima je maksimalizacija, odnosno činjenica da ljudi od oskudnih dobara nastoje dobiti što je moguće više sreće, zadovoljstva ili vrijednosti (Reić, Mihaljević Kosor, Šimić, 2017.).

4. 3. Kako se mjeri uspješnost u tradicionalnoj ekonomiji?

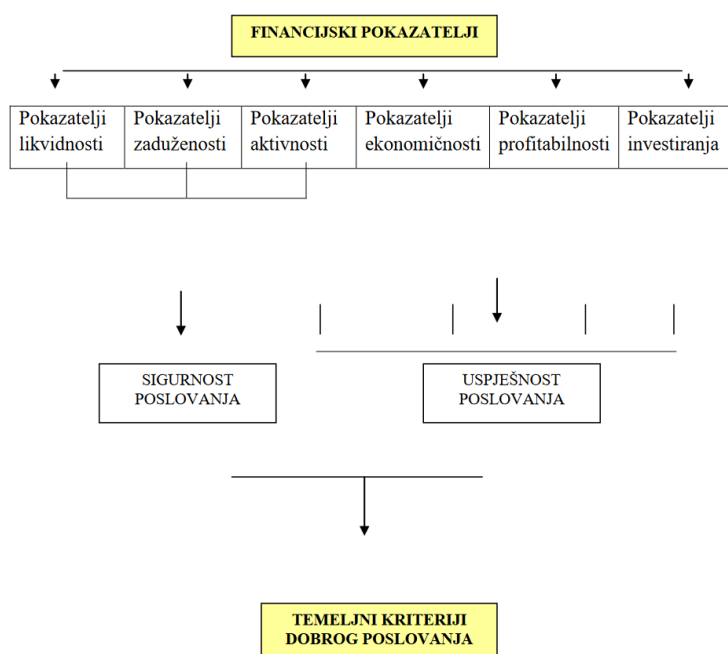
Jedan od osnovnih načina mjerenja uspješnosti je izmjeriti finansijsku korist poduzeća, a to je najbolje učiniti kroz analizu finansijskih izvještaja. Analiza finansijskih izvještaja predstavlja temelj za organizaciju i upravljanje poslovanjem u budućem razdoblju te je stoga zauzela važno mjesto u mjerenju uspješnosti poduzeća. Finansijski izvještaji se obično formiraju i analiziraju zato što se u poduzeću mora razmotriti trenutno stanje te vidjeti kakva je finansijska podloga, odnosno kakve se odluke mogu donositi u budućnosti. U finansijskim se izvještajima analiziraju finansijski pokazatelji (Mesarić, 2009.). Postoji šest temeljnih skupina finansijskih pokazatelja:

1. Pokazatelji likvidnosti; u njima se mjeri sposobnost poduzeća da namiri svoje kratkoročne obaveze.
2. Pokazatelji zaduženosti; njima se mjeri u kojem se stupnju poduzeće financira iz tuđih finansijskih izvora.

3. Pokazatelji aktivnosti; njima se mjeri koliko je poduzeće efikasno u korištenju vlastitih resursa.
4. Pokazatelji ekonomičnosti; u njima se mjeri odnos prihoda i rashoda.
5. Pokazatelji profitabilnosti; njima se mjeri stupanj povrata uloženog kapitala.
6. Pokazatelji investiranja; njima se mjeri uspješnost ulaganja u dionice (Mesarić, 2009.).

Na sljedećoj slici prikazano je kako ovih šest financijskih pokazatelja dovode do dobrog poslovanja.

Slika 2. Financijski pokazatelji kao uvjet dobrog poslovanja

Izvor: Mesarić, 2009., str. 4.

Financijski pokazatelji mjere kvantitativne rezultate poslovanja. Danas se u mjerenju uspješnosti poslovanja sve više koriste kvalitativni načini mjerenja poslovanja koji imaju mnoge prednosti u odnosu na tradicionalne, kvantitativne načine mjerenja, ali imaju i određena ograničenja.

Prednosti mjerenja i nefinancijskih pokazatelja su: fokusiranje na krajnjeg korisnika i na organizacijske jedinice, a ne samo na cijelu organizaciju, poboljšana alokacija resursa,

postavljanje učinkovitih ciljeva i zadataka, poboljšanje procesa donošenja odluka, isticanje menadžerskih prioriteta i mogućnost kvantifikacije rezultata (Vrdoljak Raguž, 2010.).

Ograničenja kod mjerenja i nefinancijskih pokazatelja su: iziskuju veliku financijsku potporu za implementaciju koncepata, to je dugotrajan proces implementacije koji traži veliki mnogo resursa i promjene u organizacijskoj kulturi, rastu troškovi treninga i edukacije zaposlenika, sporo se dobivaju konkretni rezultati, rivalstvo i narušavanje timskog rada te nedovoljno koncentriranje na ljudske resurse (Vrdoljak Raguž, 2010.).

U suvremenom poslovanju više nije dovoljno mjeriti isključivo financijske pokazatelje poslovanje i pristupati poslovanju kao isključivo procesu koji stvara materijalnu dobit za poduzeće, već se poslovanje često smatra procesom koji treba dovesti do povećanja ukupne količine sreće. Zbog toga je potrebno vidjeti što je to zapravo dobra ekonomija i koja su osnovna načela dobre ekonomije.

5. Osnovna načela dobre ekonomije

Kao alternativa tradicionalnoj ekonomiji, 80-ih su se godina prošloga stoljeća razvili mnogobrojni pokreti kao što su nova ekonomija, alternativna ekonomija, društvena ekonomija, humana ekonomija, solidarna ekonomija, dobra ekonomija, održiva ekonomija ili zelena ekonomija (Puđak, Majetić, Šimleša, 2016.).

Šimleša definira dobru ekonomiju kao “ekonomiju koja podupire kvalitetu života u cijeloj zajednici; koja stvara obilje prilika i mogućnosti da zadovoljimo svoje potrebe bez ugrožavanja drugih; koja pravedno koristi i dijeli resurse; koja prihvaća odgovornost, a njeguje solidarnost; koja poštuje održivost ekosustava” (Šimleša, 2015.). Dakle, dobra ekonomija je ekonomija koja osim za financijskim aspektom življenja, želi živjeti s aspektima koji dolaze iz koncepta društveno odgovornog poslovanja.

Dobra ekonomija podrazumijeva nekoliko važnih aktera, odnosno nekoliko načela kojima se vodi:

- a) pravednu trgovinu
- b) zadruge
- c) etičko bankarstvo
- d) solidarnu ekonomiju
- e) društvenu ekonomiju
- f) korištenje lokalnih i regionalnih valuta
- g) zajednička dobra¹.

Dobra ekonomija je ona ekonomija koja je naprosto dobra, što znači da je poštena i pravedna. U njoj se ekonomske mogućnosti koriste kako bi se ostvarila dobrobit svih aktera društva,

¹ <http://dobraekonomija.org/sto-je-dobra-ekonomija/> (23. 5. 2020.)

primjerice kroz podizanje minimalne plaće, davanje na važnosti radničkim pravima i kroz zajedničke demokratske procese.²

5. 1. Mjerenje sreće kao načelo dobre ekonomije

Današnja ekonomska nastojanja uvelike se razlikuju od ekonomskih nastojanja u tradicionalnoj ekonomiji pa je jedno od njezinih temeljnih načela i mjerenje sreće, u čemu su se neke države iskazale mnogo uspješnijima nego ostale.

5.1.1. Mjerenje sreće kao pokazatelj uspješnosti

Ekonomija sreće je ekonomska teorija koja kombinira tehnike mjerenja uspješnosti koje koriste ekonomisti s tehnikama koje koriste psiholozi. Za nju su vrlo važan izvor informacija upitnici o blagostanju čovjeka. Takve upitnike psiholozi koriste već dulje vrijeme, ali oni su u ekonomiji vrlo rijetki, a njihova primjena počela je tek nedavno.

Ekonomiju bi mali broj ljudi svrstao među istraživačka područja koja se bave ljudskom srećom. Budući da je ekonomija jasna znanost, djeluje kao da nema nikakve veze sa srećom. Jedan od osnovnih ekonomskih pokazatelja je bruto nacionalni dohodak pa se čini da je jasno da više novca znači manje problema, a samim time i manje sreće (Tafrá-Vlahović, 2011.).

Richard Easterlin počeo je 1970. godine govoriti o ekonomiji sreće, odnosno o mjerenju blagostanja kao pokazatelju dobre ekonomije. Iznio je poznati Easterlineov paradoks. Taj paradoks ispituje jesmo li sretniji i zadovoljniji u situacijama u kojima se poboljšava naš životni standard (Riley, 2014.). Normalna pretpostavka koju bi pojedinac potvrdio je da poboljšani životni standard dovodi do povećanja sreće. Međutim, Easterlin je iznio sljedeći paradoks:

- 1) U nekome društvu, bogataši su mnogo sretniji od siromašnih građana.
- 2) Ukupno gledano, bogata društva nisu mnogo sretnija od siromašnih društava.
- 3) Kako zemlje postaju bogatije, one ne postaju sretnije (Riley, 2014.).

Easterlin je u svom paradoksu shvatio da se čovjekovo zadovoljstvo povećava ako čovjek ima prosječna primanja, ali samo do određenog trenutka u kojemu razina sreće kreće opadati.

² <https://progressmichigan.org/2018/07/what-is-a-good-economy-really/> (23. 5. 2020.)

Zbog toga je Easterlin pokrenuo istraživanje sreće u ekonomskom smislu te ga se smatra pionikom ekonomije sreće (Riley, 2014.).

Današnja istraživanja također pokazuju da ekonomski rast i kvaliteta života nisu nužno povezani te među njima postoji značajno razilaženje. Pokazuje se da je ekonomski rast održiv onoliko dugo koliko su ljudi nezadovoljni. Međutim, postavlja se pitanje: Zašto su ljudi nesretni ako imaju financijskih sredstava (Tafra-Vlahović, 2011.)?

Očigledan odgovor na ovo pitanje je da ekonomski sustav treba kompletno izmijeniti iznutra i to tako da ga se u potpunosti humanizira i učini ljudskijim. Sustav bi trebao preseliti težište interesa s financijskog kapitala na druge vrste kapitala. Postoji pet tipova održivog kapitala, a ljudi održivi kapital troše brže nego što se on obnavlja;

1. Prirodni kapital
2. Ljudski kapital
3. Društveni kapital
4. Proizvodni kapital
5. Financijski kapital (Tafra-Vlahović, 2011.)

Prirodni kapital je kapital koji se odnosi na prirodne resurse. U njega spadaju prirodni procesi kao što su regulacija klime ili utjecaj na korištenje otpada. Prirodni kapital bavi se pitanjima vezanima za biorazličnost, oceane, atmosferu i drugim. Ljudski kapital je vezan za čovjeka, a odnosi se na održavanje odnosa koji su važni za postizanje veće kvalitete života te za veću produktivnost. Ovaj se kapital sastoji i od zdravlja, vještina, znanja i motivacije. Potrebno ga je povećavati ulaganjem u mogućnosti učenja i poboljšanje zdravlja, a bavi se pitanjima vezanima za bogatstvo i siromaštvo, ljudsko zdravlje i drugim (Tafra-Vlahović, 2011.).

Društveni kapital je usko vezan za ljudski kapital. Zahvaljujući društvenom kapitalu, moguće je održati i razviti ljudski kapital i osnovati institucije (npr. obitelj, škole, udruge). Za razvijanje društvenog kapitala važno je povjerenje, a bavi se pitanjima kao što su demokracija, ravnopravnost spolova ili urbanizacija (Tafra-Vlahović, 2011.).

Proizvodni kapital podrazumijeva materijalna dobra ili fiksnu imovinu koja je važna za proizvodni proces i usluge. U proizvodni kapital spada sve ono bez čega je nemoguće proizvoditi; alati, zgrade, strojevi. Financijski kapital je vrlo važna vrsta kapitala zato što je zahvaljujući njemu moguće vlasništvo. Financijski kapital nema vrijednost sam po sebi nego je vezan za neku od drugih vrsta kapitala. U tradicionalnoj ekonomiji, uspjeh se mjeri financijskim kapitalom (Tafra-Vlahović, 2011.).

Današnje ekonomije još se uvijek uglavnom baziraju na mjerenju uspjeha financijskim kapitalom. Zbog toga stručnjaci diljem svijeta pokušavaju otkriti kako razviti dobru ekonomiju i koji su to uzroci koji gospodarstva širom svijeta sprečavaju u postizanju dobre ekonomije.

Pitanja vezana za ekonomiju sreće, odnosno za istraživanje zadovoljstva čovjeka obično se mogu formirati na tri načina:

- 1) Izravna pitanja koja ispituju čovjekovo zadovoljstvo vlastitim životom: Biste li rekli da ste jako sretni, prilično sretni ili ne previše sretni?
- 2) Zadovoljstvo životom – tip pitanja koji se može koristiti iz već provedenih istraživanja, primjerice: Jeste li jako zadovoljni, prilično zadovoljni, niste baš zadovoljni ili niste zadovoljni životom koji vodite?
- 3) Psihološko zdravlje i mentalno stanje – odnosi se na emocije, razinu sna, stres i slično (Blanchflower, 2008.).

Kada se želi vidjeti koja je definicija sreće, razmatra se kako pojedinac vidi cjelokupnu kvalitetu svog života kao povoljnu. Iz provedenih istraživanja o sreći, vidi se da su sreća i zadovoljstvo povezani s različitim faktorima, od kojih se neki mogu smatrati ekonomskim, a neki ne, a izmjeriti se mogu; objektivni faktori kao što je nezaposlenost, procjena sreće koju radi obitelj, procjena sreće koju radi supružnik, broj otkucaja srca i krvni tlak kao odgovor na stres, rizik od koronarne bolesti srca, trajanje autentičnih osmijeha, mjerenje aktivnosti mozga i drugi čimbenici (Blanchflower, 2008.).

Sreća ovisi o različitim faktorima, kao što je već navedeno, a izdvajaju se tri skupine faktora:

1. Demografski i osobni čimbenici: dob, spol i obiteljske okolnosti, nacionalnost, obrazovanje i zdravlje.

2. Ekonomski čimbenici: nezaposlenost, dohodak, i inflacija.

3. Politički čimbenici: mogućnost da građani sudjeluju u politici i stupanj decentralizacije vlasti (Frey, 2000.).

Ako postoje načini da se izmjeri razina sreće i zadovoljstva, pitanje je zašto sve suvremene ekonomije ne mogu biti klasificirane kao ekonomije sreće.

5. 2. Zašto suvremene ekonomije nisu ekonomije sreće?

Dobra ekonomija bazira se na unapređenju blagostanja svih ljudi. Dobra ekonomija mora voditi brigu o zadovoljstvu i sreći ljudi. Smatra se da postoji nekoliko glavnih uzroka zbog kojih današnje ekonomije ne uspijevaju postati ekonomijama sreće, a to su:

1. Niska svijest i nedovoljna obrazovanost o povezanosti ekonomije i održivog razvoja
2. Greške u upravljačkim politikama
3. Inzistiranje na kratkoročnom razvoju umjesto na strateškom dugoročnom planiranju
4. Nejednakost i nepoštena podjela resursa
5. Ljudske slabosti, ponajviše pohlepa (Tafra-Vlahović, 2011.)

Danas se blagostanje razvijenih država mjeri ekonomskim pokazateljima od kojih je najpoznatiji BDP (bruto domaći proizvod). Međutim, BDP kao ekonomski faktor ima mnogobrojna ograničenja zbog kojega ga se smatra nedovoljno pouzdanim mjeriteljem blagostanja društva (Frajman Ivković, 2012.). Na sljedećoj slici prikazana je SWOT analiza BDP-a kao mjere napretka.

Slika 3. SWOT analiza BDP-a kao mjere napretka

Snage (engl. <i>strengths</i>)	Slabosti (engl. <i>weaknesses</i>)
<ul style="list-style-type: none"> • Jednostavan i univerzalan • Koristi se u ekonomskoj politici već dulje vrijeme • Usporediv u vremenu • Usporediv u obuhvatu • Pozitivno koreliran sa nekim alternativnim mjerama 	<ul style="list-style-type: none"> • One koje su već prepoznate u Sustavu nacionalnih računa (tj. utjecaj na eksternalije, vanjski događaji, neekonomski učinci...) • Područja koja nisu obuhvaćena (tj. crna ekonomija, dokolica, ljudske slobode...) • Upitno pokrivena područja (tj. amortizacija, dohodak stranaca...) • Metodološki problemi izračuna (tj. struktura usluga, distribucija dohotka, zdravstveni uvjeti...)
Mogućnosti (engl. <i>opportunities</i>)	Prijetnje (engl. <i>threats</i>)
<ul style="list-style-type: none"> • Pokazatelji kojima se prilagođava BDP • Satelitski računi Sustava nacionalnih računa • Naklonost relevantnih institucija 	<ul style="list-style-type: none"> • Rastući troškovi ekonomskog rasta • Nove mjere koje uključuju održivost

Izvor: Ralašić, Bogdan, 2018., str. 355.

Suvremena ekonomska znanost prepoznala je činjenicu da je kod mjerenja blagostanja u nekome društvu potrebno maknuti se od ekonomskih faktora kao što je BDP i posvetiti se i drugim faktorima. Primjer za to je i činjenica da se danas razaznaje pet vrsta kapitala, od kojih je financijski kapital samo jedna vrsta, što je prikazano u prethodnom poglavlju.

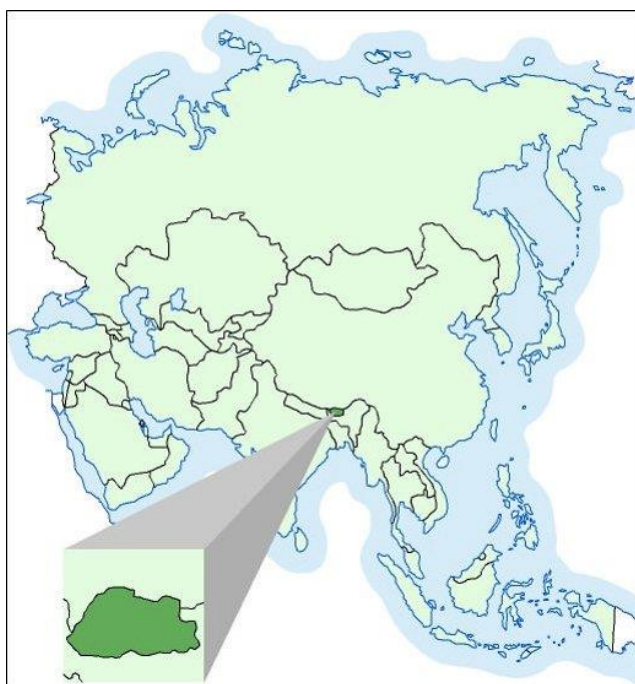
Međutim, iako se na globalnoj razini mjeri i sreća kod pojedinaca, i to različitim upitnicima i testovima, suvremena ekonomija još uvijek se više oslanja na financijske pokazatelje kao što je BDP nego na istraživanja vezana za zadovoljstvo životom.

Anita Freimann je u razgovoru s Marom Majstorović 2017. godine dala nekoliko informacija na temelju kojih se može zaključiti da u većini današnjih zemalja (prvenstveno se misli na zemlje Europske unije) još uvijek nije prepoznato da je važnije mjeriti sreću i zadovoljstvo stanovnika, nego BDP i druge financijske pokazatelje. U razgovoru navodi: “Ekonomija sreće je ona koja ne teži zadovoljiti interes kapitala nego pojednostaviti život u zajednici i usrećiti svakog njezinog člana.” (Freimann, 2017.) Nadalje, navodi da na globalnoj razini postoji nastojanje da se ljudima prodaju proizvodi iz uvoza kakve bi mogli uzgajati u svojem vrtu. Takva ih nastojanja udaljavaju od obitelji i od doma te je potrebno razvijati suvremene koncepte kao što su ekonomija dijeljenja i ekonomija zajedništva koje bi mogle utjecati na potpunu promjenu ekonomskih koncepata (Freimann, 2017.).

5. 3. Gross National Happiness – primjer dobre prakse

Danas je sreća vrlo važan čimbenik svakoga života, a neke su to države prepoznale prije od drugih. Takve su države pokušale na različite načine osmisliti kako izmjeriti sreću i zadovoljstvo svojih stanovnika i kako tu sreću odabrati kao društveni i ekonomski prioritet. Jedna od takvih država je Butan. Butan je država koja se nalazi u južnoj Aziji, a prema načinu vladavine je kraljevina. Smještena je između Kine i Indije kao što je prikazano na karti.

Slika 4. Geografski položaj Butana

Izvor: Butan, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10363> (10. 4. 2020.)

Prema procjeni za 2013. godinu, u Butanu živi manje od jednog milijuna stanovnika, odnosno 733.003 stanovnika.³ Ova je država specifična po svom poimanju važnosti pozitivnih emocija.

Otkad je Butan osnovan, duhovnost i suosjećanje vrlo su važan dio vlasti, a ta se integracija veže i za osobnu, ali i za institucionalnu razinu. Kada se je Butan razvijao i širio krug

³ Butan, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10363> (10. 4. 2020.)

međunarodnih kontakata, ideja vezana za postizanje sreće postala je jasnija, artikuliranija i počela je koristiti suvremene tehnologije. Zbog toga se je pristupilo razvoju GNH indeksa koji služi za objašnjenje područja u kojima postoje uvjeti za sreću i onih u kojima je za uspostavljanje uvjeta sreće potrebno javno djelovanje⁴. GNH indeks je zapravo indeks koji mjeri bruto nacionalnu sreću, odnosno indeks sreće.

U Butanu postoji organizacija pod nazivom Gross National Happiness Commission koja radi na razvoju GNH indeksa i povećanju ukupne društvene sreće. GNH je indeks sreće čija je važnost poput BDP-a, a cilj GNH-a je povezati materijalno blagostanje s drugim važnim čimbenicima blagostanja koji su često zanemareni; psihološkim aspektom, kulturnim aspektom, duhovnim aspektom i očuvanjem okoliša.⁵

GNH se bazira na četiri prioriteta butanskog gospodarstva i upravljanja zemljom:

1. Promicanje socio-ekonomskog razvoja koji je pravedan i koji se osim ekonomskim razvojem bavi i razvojem zdravstvenog sustava, poljoprivrede, obrazovnog sustava i drugim čimbenicima koji su važni za društvenu dobrobit.
2. Shvaćanje važnosti i promicanje kulturnih vrijednosti. GNH shvaća da su kulturne vrijednosti važne zato što utječu na pojedinačne moralne vrijednosti pojedinca pa se u sklopu upravljanja državom kojemu je cilj povećanje indeksa sreće potiče osnaživanje obitelji, zajednice, altruizma, volontiranja i drugih pozitivnih kulturnih vrijednosti.
3. Očuvanje prirode koje je nužno zato što čovjek i priroda žive u neraskidivoj simbiozi te je opstanak čovjeka nemoguć bez zaštite prirode.
4. Dobro upravljanje državom koje je nužno ako se želi ostvariti visoka razina kolektivne sreće (Frajman, 2012.).

Butanska vlada svoju uspješnost više ne mjeri BDP-om, nego GNH-om koji je zamišljen kao pokazatelj koji može u potpunosti zamijeniti BDP. GNH je utemeljen u devet komponenti koje butanska vlada prati i pomoću kojih mjeri GNH stanovništva, a to su:

1. Životni standard stanovnika

⁴ Gross National Happiness, <https://www.grossnationalhappiness.com/> (10. 4. 2020.)

⁵ Ibid

2. Zdravlje stanovnika
3. Obrazovanje stanovnika
4. Stanje ekosustava zemlje
5. Kulturna vitalnost i kulturna raznolikost
6. Korištenje vremena i dobro balansiranje vremenom
7. Dobra vlada i kvaliteta vladavine vlade
8. Socijalno blagostanje
9. Psihološko blagostanje (Frajman, 2012.)

Butanski primjer je primjer dobre prakse zato što pokazuje dobro razrađen sustav pomoću kojega je moguće mjeriti sreću stanovništva uzevši u obzir i mnogobrojne druge faktore, a ne samo financijske pokazatelje. Pitanje koje se postavlja je: Je li koncept ekonomije sreće uopće održiv?

5. 4. Održivost koncepta ekonomije sreće

Ekonomija sreće je novi koncept koji još uvijek nije u potpunosti zaživio. Butanski primjer pokazuje kako bi koncept ekonomije sreće trebao izgledati, ali mnogobrojne zemlje svijeta (primjerice, zemlje Europske unije) još uvijek su orijentirane ostvarivanju financijskih pokazatelja više nego ostvarivanju drugih pokazatelja koji bi utjecali na sreću stanovništva. No iako koncept ekonomije sreće nije u potpunosti zaživio zato što se još uvijek najviše mjeri BDP, mnoge države svijeta razvile su alternativne načine za mjerenje napretka i sreće u društvu. Cilj takvih alternativnih načina mjerenja je izmjeriti neekonomske činitelje blagostanja, a ne u potpunosti zamijeniti BDP budući da je i BDP jedan od pokazatelja blagostanja, ali isključivo financijskog (Frajman, 2012.).

Problem s konceptom ekonomije sreće je činjenica da se mjerenje blagostanja uglavnom bazira na mjerenju subjektivnih doživljaja, na mjerenju percepcije pojedinaca o tome jesu li sretni ili ne pa je nemoguće postići potpunu objektivnost. U posljednjih nekoliko godina došlo

je do razvoja u ovome smislu pa se danas ekonomija sreće bazira na proučavanju povezanosti između ekonomskih i neekonomskih činitelja blagostanja (Frajman, 2012.).

Da je sreća ipak vrlo važan ekonomski koncept te da je koncept ekonomije sreće održiv i da će u budućnosti imati sve veći utjecaj na ekonomske sustave svijeta govori i The World Happiness Report, odnosno Izvještaj o svjetskoj sreći. U ovome se Izvještaju daje značajan je pregled stanja na globalnoj razini, a razvrstava 156 zemalja svijeta po tome koliko sretnima se vide njihovi građani. Ovaj Izvještaj napravljen je 2020. godine te prvi puta rangira gradove širom svijeta prema subjektivnom blagostanju građana. U njemu se istražuje kako se socijalno, urbano i prirodno okruženje isprepliću i utječu na čovjekovu sreću.⁶ Danas je jasno da povećanje dohotka do određene razine iznad razine siromaštva povećava razinu zadovoljstva i sreće stanovnika, ali pitanje je je li financijsko blagostanje dovoljno i kako ga treba mjeriti (Mahmutefendić, 2013.). Zbog toga je potrebno, osim financijskih faktora, u obzir uzeti i druge faktore koji ljude čine sretnima kao utjecajne faktore u ekonomiji. Mnoge su države osmislile različite načine za mjerenje sreće ili zadovoljstva stanovnika, što pokazuje da je koncept ekonomije sreće poznat i zanimljiv.

Primjerice, Indeks ljudskoga razvoja osmislili su znanstvenici u Ujedinjenim narodima te pomoću njega mjere dostignuće u različitim zemljama. Indeksom ljudskog razvoja mjere se tri područja koja utječu na razvijenost društva:

- a) zdravstveno stanje populacije
- b) bogatstvo
- c) obrazovanje

Nadalje, Sveučilište u Rotterdamu ima Svjetsku bazu sreće kojom se pokrivaju informacije o subjektivnom uživanju u životu kod stanovnika različitih zemalja. (Ralašić, Bogdan, 2018.) Postoji još mnogo različitih pokušaja da se izmjeri sreća ili zadovoljstvo životom kod stanovništva, iz čega je vidljivo da će koncept ekonomije sreće vjerojatno u budućnosti doživjeti razvoj. Zbog toga je potrebno razvijati koncepte koji su danas prisutni u ekonomiji, a koji su usko vezani za ekonomiju sreće. Jedan od koncepata koji je blisko vezan za ekonomiju sreće je koncept održivog razvoja te ga je stoga potrebno razmotriti.

⁶ <https://worldhappiness.report/ed/2020/> (10. 5. 2020.)

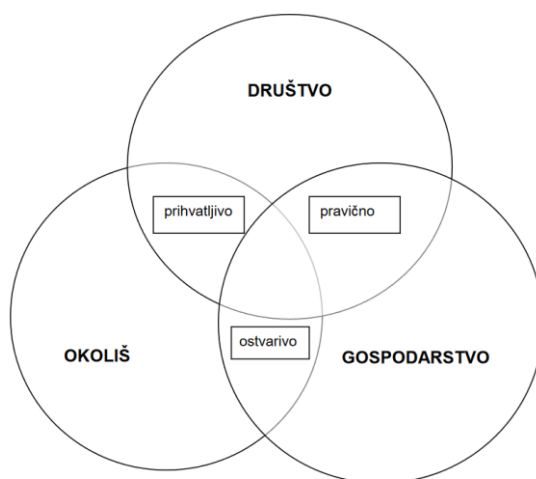
6. Ekonomija sreće i održivi razvoj

Ideja održivog razvoja važna je za samu ekonomiju sreće zato što pomaže ostvariti blagostanje za najveći broj populacije. Održivi razvoj je razvoj koji u obzir ne uzima samo sadašnje stanovnike, već i sve stanovnike koji bi hipotetski mogli živjeti na svijetu u budućnosti. Održivi razvoj je jedini koncept življenja koji može dovesti do ekonomije sreće.

6. 1. Osnovna načela održivog razvoja

Ideja održivog razvoja razvila se kada je došlo do razumijevanja činjenice da siromaštvo na svijetu i narušen prirodni sklad ne mogu dovesti do zdravog društva i uspješnog gospodarstva. U osnovi koncepta održivog razvoja je ideja da se resursi i okoliš danas smiju trošiti samo na način da ne onemogućuju buduće generacije građana u isto takvom trošenju resursa. Drugim riječima, održivi se razvoj definira kao: “okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti.” (Pavić-Rogošić, 2010., str. 2.) Kod koncepta održivog razvoja u obzir se moraju uzeti tri čimbenika koja su neraskidivo povezana (društvo, okoliš i gospodarstvo), kao što je to prikazano na sljedećoj slici.

Slika 5. Čimbenici održivog razvoja

Izvor: Pavić-Rogošić, 2010., str. 3.

Održivi razvoj je koncept koji u sebi uključuje strategije zaštite okoliša, a glavne ideje koje zastupa su održivost i raznolikost. Zbog toga se strategije održivog razvoja uključuju u sve razine vlasti, od lokalnih, regionalnih, nacionalnih pa sve do međunarodnih razina vlasti. Globalizacijski procesi uvelike utječu na formiranje takvih politika koje u sebe implementiraju načela održivog razvoja (Cifrić, 2000.).

Moderni koncept održivog razvoja moguće je vidjeti u konceptu Održive revolucije koji se temelji na sedam ključnih tema na čijemu temelju organizacije koje dijele koncept održivog razvoja mogu zasnovati svoje poslovanje. U sljedećoj tablici prikazano je tih sedam tema i njihov značaj.

Tablica 3. Sedam tema Održive revolucije

	Naziv teme	Značaj teme
1.	Rukovođenje s razumijevanjem i empatijom	Važno je osmisliti etiku za upravljanje i očuvanje integriteta ekosustava.
2.	Poštovanje ograničenja	Potrebno je spriječiti zagađenje, smanjiti iscrpljivanje neodrživih izvora i očuvati biološku raznolikost.
3.	Međuovisnost	Potrebno je paziti na ekološke odnose među vrstama i prirodom, ali i na ekonomske i kulturne veze na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini.
4.	Gospodarsko restrukturiranje	Potrebno je povećati zaposlenost uz očuvanje ekosustava.
5.	Pravedna distribucija	Nužno je osigurati socijalnu pravdu u svim područjima kao što su zapošljavanje, zdravstvena zaštita i obrazovanje.
6.	Međunaraštajna perspektiva	Važno je uključiti se u odlučivanje o budućnosti naraštaja stotinama godina unaprijed.
7.	Priroda kao model i učitelj	Priroda ima prednost koja se temelji na godinama evolucije.

Izvor: izrada autorice prema Tafra-Vlahović, 2011., str. 81-82

Kroz poštivanje ovih sedam načela moguće je ostvariti bolju raspodjelu svih ograničenih resursa te stvoriti temelje za održivo poslovanje. U sljedećem poglavlju prikazat će se što je to održivo poslovanje.

6. 2. Društveno odgovorno poslovanje kao pretpostavka ekonomije sreće

Poduzeće koje želi poslovati dugoročno, odnosno postići vlastitu održivost na tržištu, mora poslovati društveno odgovorno. Društveno odgovorno poslovanje je danas jedna od važnijih komponenti svakoga poduzeća. Čak i kada poduzeće ne želi poslovati društveno odgovorno, ono je na to prisiljeno zato što ga prate brojni mediji. U medijima su gotovo svakodnevno prisutni izvještaji o primjerima dobre i loše prakse što se tiče društveno odgovornog poslovanja poduzeća. Danas je u potpunosti neprihvatljivo da neka tvrtka posluje društveno neodgovorno, a za što su ponajviše zaslužni sindikati koji uvelike utječu na društveno odgovorno poslovanje prema zaposlenicima, agencije i udruge za zaštitu potrošača koje utječu na društveno odgovorno poslovanje prema kupcima te zakoni vezani za onečišćenje okoliša koji utječu na društveno odgovorno poslovanje prema okolišu (Glumac, 2018.).

Društveno odgovorno poslovanje ima šest temeljnih obilježja:

1. Dobrovoljno je
2. Upravlja eksternalijama
3. Orijehtirano je na više sudionika
4. Usklađuje društvenu i ekonomsku odgovornost
5. Promiče odgovorne prakse i vrijednosti
6. Više je od filantropije (Glumac, 2018.)

Dobrovoljnost znači da su aktivnosti društveno odgovornog poslovanja više od onih aktivnosti koje su regulirane zakonom. Eksternalije su posljedice koje nastaju kao rezultat poslovanja, primjerice zagađenje okoliša. Društveno odgovorno poslovanje pažljivo upravlja posljedicama. Orijehtiranost na više sudionika podrazumijeva da je poduzeće orijetirano i na

članove lokalne zajednice koji nisu direktno uključeni u poslovanje poduzeća. Usklađivanje društvene i ekonomske odgovornosti je ideja prema kojoj poduzeće ne može težiti samo ostvarivanju profita, već i sudjelovanju u postizanju društvenog blagostanja. Promicanje odgovorne prakse i vrijednosti vidljivo je u poslovnim praksama koje se tiču povećanja blagostanja u društvu. Društveno odgovorno poslovanje nije samo filantropija, odnosno korporativna velikodušnost prema onima koji imaju manje sreće. Dakle, društveno odgovorno poslovanje nije volonterski rad i donacije koje daje poduzeće, već je mnogo više od toga (Glumac, 2018.).

Tvrtke koje posluju društveno odgovorno prepoznate su i nagrađene. Jedan od načina da se prepoznaju društveno odgovorna poduzeća u Hrvatskoj je Indeks društveno odgovornog poslovanja. Indeks društveno odgovornog poslovanja je nagrada koja se daje društveno odgovornim poduzećima u Republici Hrvatskoj, a mjeri se društveno odgovorno poslovanje u sedam osnovnih područja:

1. Ekonomska održivost
2. Uključenost društveno odgovornog poslovanja u poslovnu strategiju
3. Radna okolina
4. Zaštita okoliša
5. Tržišni odnosi
6. Odnosi sa zajednicom
7. Odgovorne politike raznolikosti i zaštite ljudskih prava⁷.

Indeks društveno odgovornog poslovanja vrlo je važna nagrada zato što razlikuje poduzeća koja se trude poslovati u skladu s normama društveno odgovornog poslovanja, od onih koja ne mare za društveno odgovorno poslovanje.

⁷ <https://dop.hgk.hr/> (20. 5. 2020.)

8. Zaključak

Ekonomija je sveprisutna znanost, što znači da se odnosi na sva područja čovjekovog života. Osnovni zadatak ekonomije je odgovoriti na tri temeljna pitanja; što, kako i za koga proizvoditi s obzirom na to da su dobra koja se mogu koristiti za proizvodnju ograničena, a čovjekove potrebe i želje su neograničene. Tradicionalna ekonomija podrazumijevala je proučavanje financijskih čimbenika, od kojih je najpoznatiji BDP te je prema financijskim čimbenicima mjerila uspješnost ekonomskih nastojanja nekoga društva.

Međutim, mjerenje isključivo financijskih čimbenika pokazalo se lošim načinom mjerenja uspješnosti društva zato što je zanemarivalo ljudsku sreću. Istraživanja su pokazala da sreća ne raste u skladu s rastom financijskih sredstava u društvu, odnosno da najbogatije zemlje svijeta nisu ujedno i najsretnije. Budući da je sreća primarni cilj svakoga čovjeka i da je temeljni cilj dobrog života smanjiti loše, a potaknuti dobre, odnosno pozitivne emocije, ekonomija je morala početi upotrebljavati i druga mjerila, koja se bave čovjekovim zadovoljstvom, a ne samo financijskim pokazateljima. Zbog toga je pokrenut niz novih ekonomskih nastojanja, a jedno je nazvano ekonomijom sreće. Ekonomija sreće je dobra ekonomija, odnosno ekonomija čiji interes nije isključivo financijske naravi, već pokušava u svoja nastojanja uključiti i raznovrsne čimbenike kao što su zdravlje, obrazovanje, općenito zadovoljstvo životom i slično.

Ekonomija sreće je relativno novi ekonomski koncept koji istražuje ekonomske koncepte i povezuje ih sa spoznajama psihologije kako bi uvidio što je točno i u kojoj mjeri potrebno za postizanje blagostanja čovjeka. Danas se sreća mjeri raznovrsnim upitnicima i testovima, ali svim tim upitnicima je zajednička činjenica da mjere subjektivne odgovore na pitanja te ih je zbog toga vrlo teško ujednačiti na globalnoj razini. Butan je osmislio način za mjerenje globalne razine sreće u svojoj državi po čemu je jedinstvena ekonomija na svijetu. Danas u Europskoj uniji postoje različiti upitnici koji ispituju razinu zadovoljstva životom i razinu sreće pojedinca, ali ti upitnici još uvijek nisu ujednačeni i ne postoje upitnici koji bi standardizirano na svjetskoj razini mogli mjeriti sreću i zadovoljstvo. Zbog toga je ekonomija sreće još uvijek relativno neistražen i neujednačen koncept koji, iako je prisutan u mnogobrojnim ekonomijama, traži dodatna usavršavanja i ujednačenje na globalnoj razini.

Popis literature

Knjige

1. Frajman, A. (2012.) Progres društva vođen subjektivnim blagostanjem: indeks sreće građana, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Ekonomski fakultet u Osijeku, doktorska disertacija
2. Milivojević, Z. (2010.) Emocije. Psihoterapija i razumijevanje emocija, Mozaik knjiga, Zagreb
3. Oatley, K., Jenkins, J. (2003.) Razumijevanje emocija, SLAP, Jastrebarsko
4. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Šimić, V. (2017.) Ekonomija, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split
5. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2011.) Ekonomija, MATE, Zagreb
6. Tafra-Vlahović, M. (2011.) Održivo poslovanje, Visoka škola za poslovanje i upravljanje "Baltazar Adam Krčelić", Zaprešić
7. World Happiness Report 2020. <https://worldhappiness.report/ed/2020/> (10. 5. 2020.)

Članci

1. Cifrić, I. (2000.) Održivi razvoj i strategije zaštite okoliša, Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline, Vol. 9 No. 3, str. 233-248
2. Frey, B. S. (2002.) The Economics of Happiness, World Economics, Vol. 3., No. 1., 1-17
3. Glumac, M. (2018.) Društvena odgovornost kao važan aspekt uspješnog poslovanja, Paragraf: časopis za pravna i društvena pitanja Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Vol. 2 No. 1
4. Mahmutefendić, T. (2013.), Ekonomija sreće, Socioeconomica – The Scientific Journal for Theory and Practice of Socioeconomic Development, Vol. 2, N° 4, 301 – 314

5. Mesarić, P. (2009.) Temeljni pokazatelji analize financijskih izvještaja, <http://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/mp14112010.pdf> (1. 4. 2020.)
6. Pavić-Rogošić, L. (2010.) Održivi razvoj, Odraz, Zagreb, http://www.odraz.hr/media/21831/odrzivi_razvoj.pdf (10. 5. 2020.)
7. Pavlović, A., Bušelić, V. (2019.) Emocionalna inteligencija i meke vještine kroz obrazovanje i poslovnu karijeru, Polytechnic and design, Vol. 7 No. 2, str. 90-102
8. Puđak, J., Majetić, F., Šimleša, D. (2016.) Potencijal za solidarnu ekonomiju u Splitu – kvalitativno istraživanje, Sociologija i prostor, 54, str. 149-168
9. Ralašić, T., Bogdan, Ž. (2018.), Sreća i ekonomska aktivnost, Ekonomski pregled, 69 (4), 350-395
10. Rupčić, N. (2012.), Emocionalna poduzeća – poduzeća budućnosti, Poslovni savjetnik, https://bib.irb.hr/datoteka/592385.Emocionalna_poduzeca.pdf (15. 5. 2020.)
11. Smoljić, M., Stipanović, B., Smoljić, H. (2015.) Emocionalno učenje za razvoj poduzetništva na visokim učilištima u RH, Obrazovanje za poduzetništvo - E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo, Vol. 5 No. 2, str. 145-157
12. Šimleša, D. (2015.) Dobra ekonomija u dobrim pričama 2: izvještaj o primjerima dobre prakse, ZMAG, Vukomerić
13. Takšić, V., Mohorić, T., Munjas, R. (2006.) Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom, Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja, Vol. 15 No. 4-5 (84-85), str. 729-752
14. Vrdoljak, Raguž, I. (2010.), Specifičnosti metodoloških pristupa mjerenju uspješnosti poslovanja kvalitativnim pokazateljima, Poslovna izvrsnost Zagreb, God. 4 No. 2, str. 107-118

Mrežni izvori

1. Blanchflower, D. G. (2008.) Happiness Economics, NBER Reporter: Research Summary; <https://www.nber.org/reporter/2008number2/blanchflower.html> (10. 4. 2020.)
2. Butan, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10363> (10. 4. 2020.)
3. Dobra ekonomija, <http://dobraekonomija.org/sto-je-dobra-ekonomija/> (23. 5. 2020.)

4. Freimann, A. (2017.) Intervju: Anita Freimann- doktorica sreće: Suočite se sa strahom, napustite zonu komfora, sreća je izvan tog kruga, <http://www.samopozitivno.com/intervju-anita-freimann-doktorica-srece-suocite-se-strahom-napustite-zonu-komfora-sreca-tog-kruga-2/> (5. 5. 2020.)
5. Gross National Happiness, <https://www.grossnationalhappiness.com/> (10. 4. 2020.)
6. Indeks društveno odgovornog poslovanja, <https://dop.hgk.hr/> (20. 5. 2020.)
7. Riley, G. (2014.) Richard Easterlin on happiness and well-being <https://www.tutor2u.net/economics/blog/richard-easterlin-on-happiness-and-well-being> (2. 4. 2020.)
8. What is a good economy, really? <https://progressmichigan.org/2018/07/what-is-a-good-economy-really/> (23. 5. 2020.)

Popis slika

Slika 1. Oskudnost, neograničene želje i ograničeni resursi	13
Slika 2. Financijski pokazatelji kao uvjet dobrog poslovanja	14
Slika 3. SWOT analiza BDP-a kao mjere napretka	21
Slika 4. Geografski položaj Butana	22
Slika 5. Čimbenici održivog razvoja.....	26

Popis tablica

Tablica 1. Emocije i funkcije emocija	4
Tablica 2. Klasifikacija poduzetničkih kompetencija	7
Tablica 3. Sedam tema Održive revolucije	27